

Aktuality z Evropské unie od Stálého zastoupení ČAK v Bruselu

(září 2023)

Duševní vlastnictví: Rada přijala dva postoje k právním předpisům o ochraně průmyslových vzorů (designu výrobků)

Rada přijala dne 25. září postoje k navrhované revizi legislativního balíčku týkajícího se průmyslových vzorů, jenž zahrnuje směrnici o právní ochraně průmyslových vzorů a nařízení o průmyslových vzorech Společenství. Nové znění 20 let starých předpisů o průmyslových vzorech má usnadnit ochranu průmyslových vzorů a přizpůsobit unijní právo v této oblasti výzvam digitálního světa a 3D tisku.

Rada podporuje hlavní cíle legislativního balíčku, zavádí však několik zlepšení, mezi něž patří např. aktualizované definice „průmyslového vzoru“ a „výrobku“, přizpůsobené digitálnímu věku a budoucímu technologickému vývoji. Například výraz „digitální“ byl nahrazen výrazem „nefyzický“; jednodušší požadavky na vyobrazení průmyslového vzoru, z nichž plyne, že pokud k datu žádosti chybějí některé dokumenty, lze průmyslový vzor k danému datu přesto zaregistrovat, pokud je jeho vyobrazení dostatečně zřetelné; flexibilitu pro designéry, kteří tak mohou odložit zveřejnění svého průmyslového vzoru až o 30 měsíců, přičemž členské státy mohou dát držitelům práv k danému vzoru možnost toto odložení na vlastní žádost ukončit (a nikoli tedy na konci doby odkladu); jasnější pravidla pro prohlášení práv k průmyslovému vzoru za neplatná, přičemž členské státy mohou pro odvolání stanovit správní řízení, takže se dotyčné strany nemusejí obracet na soud; záruka, že poplatky za ochranu výhradně na vnitrostátní úrovni budou i nadále levnější než poplatky na úrovni evropské; možnost kumulace ochrany průmyslových vzorů a autorských práv včetně vnitrostátních právních předpisů v oblasti autorského práva; lhůta pro provedení o délce 36 měsíců (namísto 24 měsíců), která členskými státy zajistí více času na přijetí nezbytných opatření k uplatňování těchto předpisů.

Veškeré související dokumenty jsou v češtině k dispozici zde:

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12714-2023-ADD-1/cs/pdf>

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12714-2023-ADD-2/cs/pdf>

Rada a Parlament dosáhly předběžné dohody o posílení postavení spotřebitelů pro ekologickou transformaci

Parlament a Rada EU dosáhly dne 19. září předběžné dohody ohledně návrhu směrnice o posílení postavení spotřebitelů pro ekologickou transformaci. Cílem návrhu je posílit práva spotřebitelů změnou směrnice o nekalých obchodních praktikách a směrnice o právech spotřebitelů a jejich přizpůsobením ekologické transformaci. Dohoda zachovává hlavní cíle směrnice, zavádí však některé změny. Konkrétně zvyšuje důvěryhodnost označení udržitelnosti tím, že definuje klíčové prvky systému certifikace, na němž musí být založeny, pokud je nestanoví orgány veřejné správy; zlepšuje transparentnost a monitorování tvrzení týkajících se budoucího vlivu na životní prostředí; zahrnuje nespravedlivá tvrzení založená na kompenzaci emisí skleníkových plynů na seznam zakázaných obchodních praktik. To znamená, že obchodníci nebudou moci tvrdit, že výrobek má neutrální, menší nebo lepší dopad na životní prostředí na základě neověřených kompenzačních programů; objasňuje odpovědnost obchodníků v případě informací (nebo nedostatku informací) o předčasném zastarávání, zbytečných aktualizacích softwaru nebo neodůvodněné povinnosti nakupovat náhradní díly od původního výrobce. Tyto praktiky budou zakázány, ale kompromisní znění jasně stanoví, že obchodníci nesou odpovědnost pouze tehdy, jsou-li dostupné informace o konstrukčních prvcích vedoucích k těmto situacím; zavádí harmonizované označení s informacemi o obchodní záruce na trvanlivost, kterou výrobci nabízejí, přičemž bude toto označení obsahovat odkaz na zákonnou záruku na soulad zboží se smlouvou. Kromě toho bude v obchodech a na internetových stránkách viditelně umístěno harmonizované oznámení s cílem poskytnout informace o zákonné záruce na soulad zboží se smlouvou; členským státům poskytne dostatek času na přizpůsobení se změnám právních předpisů, přičemž lhůta pro provedení ve vnitrostátním právu bude 24 měsíců.

Návrh směrnice je k dispozici v češtině zde: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7808-2022-INIT/cs/pdf>

Rada jmenovala novou evropskou komisařku Ilianu Ivanovovou

Rada dnes po vzájemné dohodě s předsedkyní Komise Ursulou von der Leyenovou jmenovala novou evropskou komisařku Ilianu Ivanovovou (Bulharsko). Iliana Ivanovová byla jmenována po odstoupení komisařky Mariji Gabrielové, a to na zbývající část funkčního období Komise, tedy do 31. října 2024. Předsedkyně Ursula von der Leyenová přidělila Ilianě Ivanovové portfolio týkající se inovací, výzkumu, kultury, vzdělávání a mládeže.

Více informací je k dispozici v angličtině zde: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2023/09/19/council-appoints-iliana-ivanova-as-new-european-commissioner/>

Rada EU učinila krok směrem k přijetí rozhodnutí Rady o Úmluvě o násilí a obtěžování

Rada dne 18. září přijala postoj k návrhu rozhodnutí, kterým se členské státy vyzývají, aby ratifikovaly Úmluvu o násilí a obtěžování ve světě práce (úmluva č. 190), kterou přijala Mezinárodní organizace práce v roce 2019. Toto rozhodnutí Rady otevírá členským státům cestu k tomu, aby úmluva č. 190 byla ratifikována. Úmluva o násilí a obtěžování je prvním mezinárodním nástrojem, který stanoví minimální normy pro řešení obtěžování a násilí v souvislosti s prací. Tato úmluva pomůže podpořit důstojnou práci pro všechny, bezpečnost a ochranu zdraví při práci a rovnost pohlaví a přispěje k boji proti diskriminaci. Tímto návrhem rozhodnutí se členské státy vyzývají, aby ratifikovaly ty části úmluvy, které se konkrétně týkají zlepšení pracovního prostředí za účelem ochrany zdraví a bezpečnosti pracovníků a rovnosti žen a mužů v otázkách zaměstnanosti. Rozhodnutí Rady, kterým se členské státy vyzývají, aby ratifikovaly Úmluvu o násilí a obtěžování, bude formálně přijato, jakmile dá souhlas Evropský parlament.

Návrh rozhodnutí Rady je k dispozici v češtině zde: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12080-2023-INIT/cs/pdf>

Rada přijala nový právní předpis EU s cílem modernizovat justiční spolupráci v případech terorismu

Rada dne 18. září odsouhlasila nový právní předpis EU, který posílí elektronickou výměnu informací v případech terorismu mezi vnitrostátními orgány a Eurojustem. Díky účinnější výměně informací o vyšetřování a stíhání teroristických trestných činů budou mít orgány členských států i agentury EU přístup k nejuplnějším a nejaktuálnějším informacím o případech terorismu.

Přijetí tohoto předpisu představuje kvalitativní posun ve sdílení informací mezi členskými státy a Eurojustem a umožní pokrok při stíhání teroristických trestných činů. Dosud členské státy sdílejí s Eurojustem informace o případech souvisejících s terorismem prostřednictvím různých, někdy nezabezpečených, kanálů. Kromě toho stávající justiční rejstřík pro boj proti terorismu neumožňuje řádnou křížovou kontrolu informací. Podle nových pravidel budou muset členské státy poskytnout Eurojustu informace o všech trestných vyšetřováních týkajících se teroristických trestných činů, jakmile budou tyto případy postoupeny justičním orgánům. Návrh vytváří moderní digitální systém správy případů, který tyto informace uchovává a umožňuje jejich křížovou kontrolu; umožňuje Eurojustu lépe odhalovat vazby mezi nadnárodním vyšetřováním a stíháním v oblasti terorismu a aktivně informovat členské státy o zjištěných vazbách; vytváří bezpečný digitální komunikační kanál mezi členskými státy a Eurojustem; zjednodušuje spolupráci se třetími zeměmi tím, že styčným státním zástupcům vyslaným do Eurojustu poskytuje přístup k systému správy případů. Nařízení vstoupí v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v Úředním věstníku Evropské unie a je přímo použitelné ve všech členských státech EU.

Nařízení je k dispozici v češtině zde:
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-74-2022-INIT/cs/pdf>

Rada podepíše dohodu s Albánií o spolupráci s agenturou Frontex

Rada přijala rozhodnutí o podpisu dohody s Albánií o operativních činnostech prováděných Evropskou agenturou pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex). Dohoda umožní organizování společných operací a nasazení jednotek agentury Frontex pro správu hranic v Albánii. Nasazení jednotek agentury Frontex bude podmíněno souhlasem této země. Díky dohodě bude moci být agentura Frontex Albánii nápomocna při řízení migračních toků, v boji proti nedovolenému přistěhovalectví a proti přeshraniční trestné činnosti. Jakmile Evropský parlament vyjádří s dohodou souhlas, může ji Rada s konečnou platností uzavřít. Dohoda vstupuje v platnost prvním dnem druhého měsíce následujícího po dni, kdy si Albánie a EU vzájemně oznámí dokončení ratifikačních postupů.

Dohoda je k dispozici v češtině zde:
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11944-2023-INIT/cs/pdf>

Evropská komise usnadní činnost přeshraničních sdružení v EU

Komise přijala 5. září návrh směrnice na usnadnění přeshraniční činnosti neziskových sdružení v EU. Cílem návrhu je zlepšit fungování vnitřního trhu odstraněním právních a administrativních překážek pro nezisková sdružení, která působí nebo chtějí působit ve více než jednom členském státě. V současné době platí, že pokud nezisková sdružení vykonávají činnost v jiném členském státě, než je stát, v němž jsou usazena, nedostane se jim jednotného uznání jejich právní subjektivity a způsobilosti k právům a právním úkonům a často se musí zaregistrovat podruhé, nebo dokonce vytvořit v daném členském státě nový právní subjekt.

Návrh Komise zavádí ve vnitrostátních právních systémech členských států další právní formu evropského přeshraničního sdružení, která je specificky navržena pro přeshraniční účely a sníží právní a administrativní zátěž, pokud jde o uznávání a zřizování neziskových sdružení, která se zabývají činnostmi v jiném členském státě. Jakmile bude evropské přeshraniční sdružení zřízeno v jednom členském státě, bude automaticky uznáno a bude se moci zapojit do činností ve všech členských státech, včetně hospodářských činností, což neziskovým sdružením umožní plně rozvinout jejich společenský a hospodářský potenciál v EU. Evropská přeshraniční sdružení budou existovat společně s ostatními vnitrostátními sdruženími na úrovni členských států. Návrh bude předložen ke schválení Evropskému parlamentu a Radě.

Návrh směrnice je k dispozici v češtině zde: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023PC0516>

Nařízení o digitálních trzích a identifikace „strážců přístupu“

Nařízení o digitálních trzích, které je v platnosti od listopadu 2022 a uplatňuje se od května 2023, má v digitálním odvětví zajistit spravedlivé trhy otevřené hospodářské soutěži. Reguluje strážce, velké online platformy, které poskytují důležitou bránu mezi podnikatelskými uživateli a spotřebiteli a jejichž postavení jim může umožnit vytvářet překážky digitální ekonomice. Cílem nařízení o digitálních trzích je zabránit tomu, aby strážci přístupu ukládali podnikům a koncovým uživatelům nespravedlivé podmínky, a zajistit otevřenost důležitých digitálních služeb.

Strážci mají povinnost provést řadu změn, například zajistit, aby koncoví uživatelé mohli snadno odstranit předinstalované aplikace nebo zastavit defaultní instalaci a aby měli možnost volby. Dále musí strážci zajistit, aby podnikatelští uživatelé mohli přistupovat k údajům o výkonnosti reklamních kampaní a k informacím o cenách reklamy a aby vývojáři mohli používat alternativní platební systémy pro nákupy v aplikaci, a musí zajistit možnosti interoperability pro systémy posílání zpráv.

Evropská komise identifikovala dne 6. září následující strážce přístupu: Alphabet, Amazon, Apple, ByteDance, Meta a Microsoft. Strážci přístupu mají šest měsíců (tj. do března 2024) na to, aby úplný soubor povinností podle nařízení o digitálních trzích splnili a aby předložili zprávu o dosažení souladu.

Více informací je k dispozici v češtině zde: https://digital-markets-act.ec.europa.eu/index_cs

Vztahy mezi EU a Spojeným královstvím: Komise dosáhla se Spojeným královstvím politické dohody ohledně jeho účasti v programech Horizont Evropa a Copernicus

Evropská komise a Spojené království dosáhly politické dohody ohledně účasti Spojeného království v programu EU pro výzkum a inovace Horizont Evropa a v programu Copernicus. Od 1. ledna 2024 se tak výzkumní pracovníci a organizace ve Spojeném království budou moci zapojovat do programu Horizont Evropa za rovnocenných podmínek jako jejich protějšky v členských státech EU a budou mít přístup k finančním prostředkům z tohoto programu. Zvýší se jim tak příležitost stát se součástí celosvětové sítě výzkumných pracovníků a inovátorů zaměřujících se na řešení globálních výzev v oblasti klimatu, energetiky, mobility, digitálních technologií, průmyslu a vesmíru, zdraví i v mnoha dalších oblastech.

Pro více informací je k dispozici v češtině zde: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_4375

Analýza regulační zátěže Komise za rok 2022

Evropská komise zveřejnila roční analýzu zátěže za rok 2022, v níž představuje opatření, která zavedla za účelem zjednodušení a modernizace unijní regulace. V analýze jsou uvedeny informace o pokroku a konkrétní příklady toho, čeho Komise

dosáhla v prvním roce plného uplatňování zásady „jeden přijmout – jeden zrušit“, jakož i v rámci programu pro účelnost a účinnost právních předpisů (REFIT) a opatření přijatých v návaznosti na doporučení odborné skupiny na vysoké úrovni platformy Fit pro budoucnost. Platforma Fit pro budoucnost přijala ve svém ročním pracovním programu 10 stanovisek, která zahrnují širokou škálu iniciativ, mezi něž patří mimo jiné DPH vstřícná vůči podnikům, správa energetické unie a opatření v oblasti klimatu, přístup malých a středních podniků ke kapitálu, opatření zaměřená na plýtvání potravinami a potravinové dary a nařízení REACH o chemických látkách.

Analýza je k dispozici v angličtině zde: https://commission.europa.eu/publications/2022-annual-burden-survey_en

Stav Unie v roce 2023

Evropská komise zveřejnila dne 13. září 2023 zprávu o stavu EU za rok 2023. Součástí zprávy jsou hlavní iniciativy a priority pro nadcházející rok, jako např. akční plán pro boj proti obchodování s drogami, včetně evropské aliance přístavů či aktualizace právního rámce, prohloubení spolupráce v oblasti boje proti převaděčství migrantů či doporučení Evropské komise o integrovaných systémech ochrany dětí.

Zpráva je k dispozici v angličtině zde: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_23_4459

Porušení předpisů: Česko bylo vyzváno k provedení pravidel EU, týkajících se práva na přístup k obhájci a na komunikaci po zatčení

Evropská komise dne 28. září zaslala odůvodněné stanovisko Česku (INFR(2021)2107) a Francii (INFR(2021)2109), jelikož správně neprovedly směrnici o právu na přístup k obhájci a na komunikaci po zatčení (směrnice 2013/48/EU). Cílem této směrnice je zajistit, aby podezřelé a obviněné osoby v trestním řízení a osoby, na něž byl vydán evropský zatýkácí rozkaz, měly přístup k obhájci od nejranějších fází řízení a aby osoby zbavené osobní svobody mohly informovat třetí osoby, jako je jejich zaměstnavatel nebo rodinní příslušníci, jakož i konzulární úřady, a komunikovat s nimi. Komise zaslala Česku a Francii v září 2021 výzvu. Domnívá se, že některá vnitrostátní prováděcí opatření oznámená těmito dvěma členskými státy nespĺňují požadavky směrnice, včetně požadavku, aby byla o zbavení osobní svobody dítěte informována jiná vhodná dospělá osoba v případech, kdy je informování osoby, která má za dítě rodičovskou zodpovědnost, v rozporu s nejlepšími zájmy dítěte (v Česku); dále včetně práva dospělých osob na informování třetí osoby o zbavení osobní svobody a práva na komunikaci s třetími osobami (ve Francii); jakož i výjimek z práva na přístup k obhájci v obou členských státech. Česko a Francie mají nyní dva měsíce na to, aby přijaly nezbytná opatření k nápravě nedostatků, které Komise zjistila. Neobdrží-li Komise uspokojivou odpověď, může věc Česka a Francie předložit Soudnímu dvoru Evropské unie.

Více informací je k dispozici v češtině zde: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/inf_23_4367

Evropský akt o čipech

Dne 21. září vstupuje v platnost, kterým se zřizuje rámec opatření pro posílení evropského ekosystému polovodičů a mění nařízení (EU) 2021/694 (akt o čipech). Tento akt zavádí ucelený soubor opatření, která mají Evropské unii zajistit bezpečnost dodávek, odolnost a vedoucí postavení v oblasti polovodičových technologií a aplikací. Ve stejný den vstupuje v platnost taktéž nařízení o společném podniku pro čipy, a může tak být zahájena realizace hlavní části iniciativy Čipy pro Evropu. Začne také fungovat fond pro čipy. Se vstupem aktu o čipech v platnost rovněž formálně započne svou činnost nově zřízená Evropská rada pro polovodiče, která bude klíčovou platformou pro koordinaci mezi Komisí, členskými státy a zainteresovanými stranami.

Akt o čipech je k dispozici v angličtině zde: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2023.229.01.0001.01.ENG

Zpráva o stavu digitální dekády

Evropská komise zveřejnila dne 27. září první Zprávu o stavu digitální dekády. Zpráva podává komplexní přehled o pokroku dosaženém při provádění digitální transformace, jejímž cílem je posílit digitální svrchovanost, odolnost a konkurenceschopnost EU. Zpráva hodnotí, jak si EU stojí při plnění cílů a úkolů, které si Evropa vytýčila do roku 2030, a zaměřuje se na čtyři hlavní pilíře: digitální dovednosti, infrastrukturu, digitalizaci podniků a veřejných služeb. Letošní zpráva je první výroční zprávou tohoto typu a vyzývá členské státy ke společným opatřením k vyřešení stávajících investičních nedostatků, urychlení evropské digitální transformace a zintenzivnění úsilí při plnění politického programu Digitální dekáda. Program Digitální dekáda byl schválen Evropským parlamentem a Radou a vstoupil v platnost 9. ledna 2023. Zahrnuje systém kooperativního řízení sdíleného EU a vnitrostátními orgány.

Zpráva se věnuje i digitalizace podniků. Na podporu digitalizace podniků stanoví politický program Digitální dekáda tři cíle: nejméně 75 % podniků v EU by mělo při provozu využívat služby cloud computingu, data velkého objemu a/nebo umělou inteligenci; přes 90 % malých a středních podniků by mělo dosáhnout alespoň základní úrovně digitální intenzity (míra využívání různých digitálních technologií podniky); dvojnásobek počtu jednorožců (společností s hodnotou přesahující 1 miliardu eur). Cílem stanoveným v politickém programu Digitální dekáda je i 100% dostupnost klíčových veřejných služeb online. Dále tam, kde je to relevantní, možnost, aby občané a podniky v Unii komunikovali s orgány veřejné správy online, aby 100 % občanů Unie mělo online přístup ke svým elektronickým zdravotním záznamům a 100 % občanů Unie mělo přístup k bezpečné elektronické identifikaci (eID). Řada členských států má k dosažení úplné digitalizace veřejných služeb a zdravotních záznamů i zavedení elektronické identifikace dobré předpoklady. Do dvou měsíců od přijetí zprávy projednají Komise a členské státy předběžné připomínky, přičemž se zaměří na doporučení, která Komise ve své zprávě vydala.

Zpráva je k dispozici v angličtině zde: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2023-report-state-digital-decade>

Návrh směrnice BEFIT

Evropská komise zveřejnila dne 12. září návrh směrnice BEFIT (Business in Europe: Framework for Income Taxation), která navrhuje jednotný postup při zdanění velkých nadnárodních skupin v rámci EU. Pravidla BEFIT se budou vztahovat na daňové rezidenty EU a stálé provozovny v EU (tzv. BEFIT skupina), pokud konsolidované roční tržby celé skupiny (včetně mimoevropských) přesahují 750 milionů eur. Hlavním cílem je zavést nový jednotný soubor pravidel pro určení základu daně skupin společností. Směrnice zavádí následující principy: společnosti, které jsou součástí jedné skupiny, budou vypočítávat svůj základ daně podle stejných pravidel; základy daně všech členů jedné skupiny budou sloučeny do jednoho základu daně; každý člen skupiny bude mít určitý podíl na celkovém sloučeném základu daně (podíl bude stanoven na základě činnosti za poslední 3 roky). Návrh počítá s účinností směrnice k 1. červenci 2028.

Návrh směrnice je k dispozici v angličtině zde: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2023-09/COM_2023_532_1_EN_ACT_part1_v6.pdf

Zpráva FRA: Přístup k veřejným službám digitální společnosti pro starší osoby

Agentura EU pro základní práva (FRA) zveřejnila dne 13. září svou zprávu ohledně přístupu starších osob k veřejným službám v rámci stále více digitalizované společnosti. FRA ve zprávě uvádí, že pouze 1 ze 4 osob ve věku 65-74 let má alespoň základní digitální dovednosti. To může postupně vést k tomu, že starším osobám mohou být odepřena jejich základní práva, jako přístup ke zdravotní péči, důchodu, apod. FRA rovněž ve zprávě uvádí, že legislativa napříč členskými státy nebere vždy v potaz možné digitální vyloučení, ani neřeší případné bariéry, které by starší osoby mohly řešit. FRA proto vyzývá členské státy, aby zajistily: rovný přístup k veřejným službám; plnohodnotnou účast a zapojení starších osob do navrhování a vývoje digitálních služeb; zvyšovat digitální gramotnost starších; vytvořit programy a dostupné vzdělávání, které zabrání ageismu; zajistit inkluzivní sběr dat. Zpráva čerpá z údajů Eurostatu a průzkumu základních práv agentury FRA.

Zpráva FRA je k dispozici v angličtině zde: <https://fra.europa.eu/en/publication/2023/older-people-digital-rights>

Analýza CEPS ohledně potenciálních dopadů přistoupení Ukrajiny do EU na unijní rozpočet

Think tank CEPS zveřejnil 26. září analýzu potenciálních dopadů přistoupení Ukrajiny do EU na unijní rozpočet. Zpráva uvádí, že pokud by hypoteticky byla Ukrajina již dnes plnohodnotným členským státem EU, mohla by těžit z příjmů z rozpočtu EU ve výši přibližně 18-19 miliard EUR, bez příspěvků – tj. zhruba v rozmezí Polska a Rumunska

v měřítku upraveném tak, aby vyhovovalo Ukrajině. Při současném tempu by to znamenalo zvýšení příspěvků založených na HND ve všech členských státech přibližně o 10 %, přičemž pouze Španělsko by se změnilo z (malého) čistého příjemce na (malého) čistého plátce. Jedná se však pouze o jednoduché "statické" referenční číslo pro komplexnější a realističtější posouzení s mnoha "dynamickými" faktory, které by mohly tuto částku snížit v době, kdy by Ukrajina mohla v průběhu příštího desetiletí skutečně přistoupit. Ty mohou zahrnovat dohnání relativní prosperity Polska a Rumunska, případně vytvoření rozpočtového prostoru pro chudší nové členské státy a kontrolní ventily s mechanismy zastropování rozpočtových výdajů na soudržnost a zemědělství. Někdy se proslýchá, že ukrajinský zákon by ze všech dnešních čistých příjemců udělal čisté plátce rozpočtu EU. Analýza však ukazuje, že tato spekulace, nebo možná dezinformace, je nepodložená. Nový ukrajinský nástroj navržený EU na období 2024–2027 ve výši 50 miliard EUR, v průměru 12,5 miliardy EUR ročně ve formě grantů a půjček, již zdaleka nezaostává za statickým odhadem plného členství. Výsledek ovlivňují další obrovské nejistoty – jak může válka skončit, do jaké míry přispějí na obnovu jiní dárci a investoři než EU a myšlenka "přimět Rusko zaplatit", vzhledem k tomu, že většina jeho zmrazených aktiv ve výši 300 miliard EUR je držena v EU. Celkově se rozpočtový aspekt možného přistoupení Ukrajiny jeví jako relativně zvládnutelný ve srovnání s jinými neřešitelnějšími politickými, ekonomickými, demografickými a bezpečnostními otázkami. Zpráva předkládá tři doporučení, včetně toho, že je třeba, aby Evropská komise informovala veřejnou diskusi v souladu s tímto dokumentem, aby se zabránilo spekulacím o přehnaných obavách.

Kompletní analýza je k dispozici v angličtině zde: <https://www.ceps.eu/ceps-publications/the-potential-impact-of-ukrainian-accession-on-the-eus-budget/>

Analýza CEPS: Zdanění právnických osob v digitální éře

Thinktank CEPS zveřejnil dne 18. září studii ohledně Zdanění právnických osob v digitální éře. Zpráva uvádí, že současný mezinárodní systém, který koordinuje daň z příjmu právnických osob, je stále více neschopný vypořádat se s vysoce integrovanou a digitalizovanou ekonomikou. Aby se nadnárodní podniky vyhnuly daním, využívají nedostatků systému tím, že přesouvají zisky do jurisdikcí s nízkým nebo nedaňovým zdaněním – přibližně 40 % zisků nadnárodních podniků v EU bylo přesunuto do jurisdikcí s nízkým zdaněním. Aby se zajistilo, že zisky budou zdaněny tam, kde probíhají hospodářské činnosti, dohodla se Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) / G20 inkluzivní rámec pro erozi základu daně a přesouvání zisku (BEPS) v červenci 2021 na historickém dvoupilířovém řešení. V návaznosti na to Evropská komise v prosinci 2021 navrhla směrnici k provedení druhého pilíře v EU. V prosinci 2022, po několika pokusech o harmonizaci daní, se členské státy konečně jednomyslně dohodly na přijetí směrnice, která zajistí globální minimální úroveň zdanění pro nadnárodní podniky ve výši 15 %.

Nová studie zdůrazňuje hlavní vývoj v oblasti zdanění právnických osob v posledních několika desetiletích jak v EU, tak v USA. Analyzuje činnost nadnárodních podniků a

přesouvání zisku a dopad minimální daně z příjmu právnických osob ve výši 15 %. Zabývá se také kritickými body v návrhu druhého pilíře, které vyvolaly obavy a vyžadují pečlivou kalibraci. V neposlední řadě navrhuje doporučení, jak zlepšit fungování druhého pilíře a jak provádět dokument "Podnikání v Evropě: rámec pro zdanění příjmů" BEFIT, přičemž zdůrazňuje význam jednoduchosti a jednotnosti.

Studie je k dispozici v angličtině zde: <https://www.ceps.eu/ceps-publications/eu-corporate-taxation-in-the-digital-era/>

Změna zveřejňování informací v Úředním věstníku EU

Dne 1. října 2023 přejde Úřední věstník Evropské unie na zveřejňování po jednotlivých aktech. To znamená, že Úřední věstník již nebude seskupením aktů s obsahem na začátku. Namísto toho bude každý akt zveřejněn jednotlivě jako autentický Úřední věstník ve formátu PDF. Ve snaze usnadnit nahlížení do těchto dokumentů se budou sdělení podle jednacích řádů Soudního dvora a Tribunálu i nadále uveřejňovat společně podle stávajícího časového rozvrhu, a to v zásadě každé pondělí. Do oznámení týkajících se věcí zahájených před Soudním dvorem nebo Tribunálem – anebo věcí, které tyto soudy ukončily – bude možné nahlížet v den jejich zveřejnění na internetové stránce EUR-Lex prostřednictvím odkazu nacházejícího se přímo na úvodní stránce. Budou dostupná i prostřednictvím vyhledávače, který umožní přístup ke dříve zveřejněným aktům, a to pro příslušné datum a řadu. Funkce systému EUR-Lex umožní i filtrování výsledků, aby se zobrazovaly pouze akty odpovídající určitým soudním řízením.

Na přehled těchto novinek se lze podívat na videu, které připravil Úřad pro publikace: Discover the new Official Journal of the European Union, act by act! – YouTube. Z technických důvodů se 2. října 2023 nebude provádět žádné zveřejňování. Zveřejnění prvních oznámení o věcech zahájených před Soudním dvorem nebo Tribunálem a prvních oznámení týkajících se rozhodnutí, kterými se řízení končí, je naplánováno na pondělí 9. října 2023.

JUDIKATURA

SDEU: Rozsudek ve věci C-209/22 AB, za účasti: Rajonna prokuratura Loveč, teritorialno otdelenie Lukovit, ze dne 7. září 2023

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu směrnice 2012/13/EU o právu na informace v trestním řízení, směrnice o právu na přístup k obhájci v trestním řízení a řízení týkajícím se evropského zatýkacího rozkazu a o právu na informování třetí strany a právu na komunikaci s třetími osobami a konzulárními úřady v případě zbavení osobní svobody a článků 47 a 48 Listiny základních práv Evropské unie, jakož i zásady legality a zásady efektivity.

Dne 8. února 2022 tři policejní inspektoři z okresního oddělení policejní správy v Lukovitu (Bulharsko) zastavili a zkontrolovali vozidlo řízené IJ, ve kterém se nacházeli rovněž AB a KL. Ještě předtím, než byl řidič vozidla otestován na přítomnost omamných látek, AB a KL policejním inspektorům sdělili, že mají v držení omamné látky. Tato informace byla sdělena ústně vyšetřovateli, jenž zaznamenal toto prohlášení do protokolu jako ústní oznámení trestného činu. Vzhledem k tomu, že řidič měl pozitivní výsledek testu, jeden z policejních inspektorů provedl prohlídku vozidla. Kromě toho byl AB podroben osobní prohlídce provedené vyšetřovatelem konajícím službu, který sepsal protokol „o prohlídce a zajištění věci v naléhavých případech s dodatečným schválením soudu“. Skutečnost, že tato prohlídka byla provedena bez předchozího schválení soudce, byla v tomto protokolu odůvodněna existencí „dostatečných důkazů o přechovávání předmětů zakázaných zákonem uvedených v protokolu o ústním oznámení trestného činu“. Při této osobní prohlídce byly u AB nalezeny omamné látky. Vyšetřovatel konající službu informoval téhož dne státního zástupce okresního státního zastupitelství v Lovči územního oddělení v Lukovitu o výsledcích této prohlídky a o tom, že byla provedena v rámci „přípravného řízení“. Stále v rámci tohoto přípravného řízení, ale po provedení prohlídky, byl během výslechu na policejní stanici AB požádán o písemná vysvětlení. AB tak uvedl, že látky, které u něj byly nalezeny, byly omamné látky pro jeho osobní spotřebu.

Dne 9. února 2022 zaslal státní zástupce okresního státního zastupitelství v Lovči žádost k okresnímu soudu v Lukovitu, který je předkládajícím soudem, o schválení protokolu o osobní prohlídce, které byl podroben AB, a zajištění věci, jež po ní následovalo. Spor v původním řízení se týká této žádosti o dodatečné schválení této prohlídky a zajištění věci. Předkládající soud měl pochybnosti o tom, zda soudní kontrola donucovacích opatření při shromažďování důkazů v přípravné fázi trestního řízení, kterou stanoví vnitrostátní právo, představuje dostatečnou záruku dodržování práv podezřelých a obviněných osob, jak je stanoveno ve směrnících 2012/13 a 2013/48. Tento soud především uvedl, že vnitrostátní právo neobsahuje jasné pravidlo o rozsahu soudního přezkumu donucovacích prostředků ke shromažďování důkazů v přípravném řízení a podle vnitrostátní judikatury se přezkum prohlídek, osobních prohlídek a zajištění věcí týká jejich formální zákonnosti. V tomto ohledu připomíná, že Evropský soud pro lidská práva opakovaně prohlásil, že Bulharská republika porušila články 3 a 8 EÚLP. Předkládající soud poté upřesňuje, že bulharské právo nezná pojem „podezřelého“ uvedený v těchto směrnících, nýbrž pouze pojem „obviněného“. Posledně uvedená kvalifikace vyžaduje rozhodnutí státního zástupce nebo vyšetřujícího orgánu. Existuje však ustálená praxe policie a úřadu státního zastupitelství spočívající v oddálení okamžiku, od kterého je dotyčná osoba považována za „obviněného“, což by ve skutečnosti mělo za následek obcházení povinností týkajících se dodržování práva této osoby na obhajobu. Konečně z právní nauky i vnitrostátní judikatury podle informací předkládajícího soudu vyplývá, že i když je příslušný soud přesvědčen, že nebylo dodrženo právo dotyčné osoby na obhajobu, nemůže přezkoumat obvinění nebo obžalobu dotčené osoby, neboť by tím porušil ústavní výsadu státního zástupce zahájit trestní řízení. V takovém případě soud, který přezkoumává donucovací opatření přijatá v rámci přípravného řízení, musí vyšetřovací úkon akceptovat, pokud byl proveden v naléhavém případě, i když to znamená porušení práva na obhajobu.

Soudní dvůr v rozsudku uvedl, že k tomu, aby situace spadala do oblasti působnosti předmětných směrnic, jsou vyžadovány dvě okolnosti. Je nezbytné, aby zaprvé

příslušné vnitrostátní orgány měly podezření, že dotyčná osoba spáchala trestný čin nebo aby z tohoto důvodu byla trestně stíhána a zadruhé, aby jí tyto orgány o tomto uvědomily prostřednictvím úředního oznámení či jiným způsobem. Pro účely použití směrnic 2012/13 a 2013/48 je tedy třeba, aby uvedené orgány zajistily, aby se dotyčná osoba dozvěděla o tom, že je podezřelá nebo obviněná ze spáchání trestného činu. Zadruhé je třeba uvést, že za účelem zajištění řádného průběhu trestního vyšetřování musí mít příslušné vnitrostátní orgány určitý prostor pro uvážení ke zvolení okamžiku, kdy uvědomí dotyčnou osobu o tom, že je podezřelá nebo obviněná ze spáchání trestného činu, avšak za podmínky, že nedojde k nepřiměřenému prodlení při poskytnutí této informace, které by dotyčné osobě bránilo v účinném výkonu práva na obhajobu, jehož ochrana je cílem směrnic 2012/13 a 2013/48.

Pokud osoba, jako je AB, učiní přiznání tohoto druhu před policisty, vystavuje se tomu, že bude považována za podezřelou ze spáchání trestného činu. Pokud příslušníci, kteří vyvozují důsledky z tohoto přiznání, provedou osobní prohlídku dotyčné osoby a zajištění toho, o čem tato osoba prohlásila, že přechovává, tyto úkony jednak prokazují, že příslušný orgán tuto osobu od daného okamžiku podezřívá, a jednak se jimi implicitně, avšak nutně informuje uvedená osoba o tomto podezření. Za takových okolností se obě podmínky pro použití směrnic 2012/13 a 2013/48 jeví jako splněné. Skutečnost, že vnitrostátní právo nezná pojem „podezřelý“ a že uvedená osoba nebyla úředně uvědomena o svém postavení „obviněného“, není v tomto ohledu relevantní.

Čl. 8 odst. 2 směrnice 2012/13 a čl. 12 odst. 1 směrnice 2013/48 ukládají členským státům povinnost zajistit dodržování práva na spravedlivý proces zakotveného v článku 47 Listiny a práva na obhajobu zakotveného v čl. 48 odst. 2 Listiny tím, že stanoví účinnou právní ochranu umožňující každému podezřelému nebo obviněnému obrátit se na soud, který posoudí, zda nebyla porušena jeho práva vyplývající z těchto směrnic. Článek 8 odst. 2 směrnice 2012/13 a čl. 12 odst. 1 směrnice 2013/48 však stanoví, že právo napadnout případné porušení těchto práv je přiznáno v souladu s „postupem podle vnitrostátního práva“, respektive „podle vnitrostátního práva“. Tato ustanovení tedy neurčují způsob, jakým by mělo být porušení těchto práv namítáno, ani okamžik, kdy tak lze učinit v trestním řízení, a ponechávají tak členským státům určitý prostor pro uvážení při stanovení konkrétních postupů, které bude možné k tomuto účelu použít. Z toho vyplývá, že unijní právo nebrání tomu, aby členský stát omezil soudní přezkum donucovacích opatření provedených za účelem shromáždění důkazů o trestném činu na jejich formální zákonnost, pokud je následně soud v rámci trestního řízení schopen ověřit, že byla dodržena práva obviněného uvedená ve směrnicích 2012/13 a 2013/48 vykládaných ve světle článku 47 a čl. 48 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie. V projednávané věci předkládající soud uvádí, že z ustálené vnitrostátní judikatury vyplývá, že informace získané od osob, které byly ohledně svých činů vyslechnuty jako svědci, nelze považovat za důkazy, jelikož tyto osoby jsou ve skutečnosti podezřelými. Není však možné určit pouze na základě spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, zda jsou v projednávaném případě relevantní vnitrostátní ustanovení v souladu s požadavky uvedenými v bodě 55 tohoto rozsudku. Za tímto účelem je třeba, aby se předkládající soud ujistil o tom, že uvede-li obviněný či obžalovaný v trestním řízení nesrovnalosti v řízení související s porušováním práv vyplývajících z jedné z těchto dvou směrnic, může soud rozhodující ve věci samé vždy konstatovat tyto nesrovnalosti a je povinen vyvodit veškeré důsledky, které z těchto porušení vyplývají, zejména pokud jde o nepřípustnost nebo důkazní hodnotu důkazů získaných za těchto podmínek. Ze zásady přednosti plyne, že pokud nelze vyložit

vnitrostátní právní úpravu v souladu s požadavky unijního práva a vzhledem k tomu, že – jak vyplývá z bodů 49 až 51 tohoto rozsudku – mají čl. 8 odst. 2 směrnice 2012/13 a čl. 12 odst. 1 směrnice 2013/48 přímý účinek, má vnitrostátní soud, jenž má v rámci svých pravomocí uplatnit tato ustanovení unijního práva, povinnost zajistit plný účinek požadavků vyplývajících z uvedených ustanovení ve sporu, jenž mu byl předložen, tak, že na základě své vlastní pravomoci podle potřeby upustí od použití jakékoli vnitrostátní právní úpravy, i když je pozdějšího data, která je v rozporu s ustanovením unijního práva s přímým účinkem, aniž musí nejprve žádat o odstranění této vnitrostátní právní úpravy legislativní cestou nebo jakýmkoliv jiným ústavním postupem či na toto odstranění čekat.

Směrnice 2013/48 podle svého článku 1 stanoví minimální pravidla týkající se zejména práva podezřelých a obviněných osob v trestním řízení na přístup k obhájci a na informování třetí strany o zbavení osobní svobody. V tomto ohledu čl. 3 odst. 1 této směrnice konkrétně ukládá členským státům povinnost zajistit, aby podezřelé a obviněné osoby měly právo na přístup k obhájci dostatečně včas a takovým způsobem, aby mohly prakticky a účinně uplatňovat svá práva na obhajobu. Pokud jde konkrétně zaprvé o právo podezřelých nebo obviněných stanovené v čl. 3 odst. 2 písm. a) směrnice 2013/48 na přístup k obhájci před výslechem ze strany policie nebo jiného orgánu činného v trestním řízení či justičního orgánu, je třeba zdůraznit, že z bodu 20 odůvodnění směrnice 2013/48 vyplývá, že podle záměru unijního normotvůrce předběžný výslech policejním orgánem, jehož účelem je zejména zjistit, zda je třeba zahájit vyšetřování, například v průběhu silniční kontroly, nepředstavuje „výslech“ ve smyslu této směrnice. Pokud jde zadruhé o právo podezřelých nebo obviněných osob stanovené v čl. 3 odst. 2 písm. c) směrnice 2013/48 na přístup k obhájci „bez zbytečného prodlení“ od zbavení osobní svobody, je třeba zdůraznit, že toto právo nutně neznamená, že se přístup k obhájci okamžitě konkretizuje, tedy v okamžiku tohoto zbavení osobní svobody. Z uvedených úvah vyplývá, že článek 3 směrnice 2013/48 musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že podezřelá nebo obviněná osoba může být v přípravné fázi trestního řízení podrobena osobní prohlídce a zajištění nezákonně držených věcí, aniž má tato osoba právo na přístup k obhájci, za podmínky, že ze zkoumání všech relevantních okolností vyplyne, že takový přístup není nezbytný k tomu, aby uvedená osoba mohla prakticky a účinně uplatnit svá práva na obhajobu.

Úplné znění rozsudku je k dispozici v češtině zde:

<https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-209/22&language=CS>

ESLP: Rozsudek ve věci Bavčar v. Slovinsko (stížnost č. 17053/20), ze dne 7. září 2023

ESLP v rozsudku ve věci Bavčar proti Slovinsku rozhodl o porušení čl. 6 odst. 2 Úmluvy (presumpce nevinny).

Stěžovatelem v předmětné věci je bývalý slovinský politik, který hrál důležitou roli v procesu osamostatnění země jako ministr vnitra a poté působil také jako ministr pro evropské záležitosti. Později se stal předsedou jednoho z největších slovinských holdingů. V roce 2016 byl ve vyšetřovací vazbě pro obnovu řízení odsouzen soudem prvního stupně za dva skutky praní špinavých peněz, konkrétně za přijetí a následné použití více než 21 milionů eur, o nichž věděl, že pocházejí z predikativního trestného

činu a jejichž původ zatajil. Po svém prvním odsouzení v roce 2015 dosáhl stěžovatel odkladu výkonu trestu odnětí svobody ze zdravotních důvodů. Krátce po jeho odsouzení při novém soudním řízení a v době, kdy žadatel čekal na oznámení rozsudku, však byl zveřejněn videozáznam, na němž hraje basketbal. Téhož dne, vzhledem ke značné mediální pozornosti, kterou případ vyvolal, učinil tehdejší ministr spravedlnosti v televizním rozhovoru následující prohlášení: "To, co se v tuto chvíli děje, je však skutečnou fackou slovinskému právnímu státu (...). Mnohokrát jsem se ve vašem pořadu zavázal a doufám, že jsem své sliby dodržel. Nyní udělám vše pro to, aby se hlavy kutálely. (...), ne proto, že by měl být někdo odsouzen nebo osvobozen (...), ale proto, že promlčení jakéhokoli právního případu, a těch máme příliš mnoho, je nejhorší možný výsledek. Nemyslím si, že k tomu dojde, ale pokud ano (...), myslím si, že se za to bude muset zodpovídat spousta lidí, a já budu první, kdo bude požadovat odpovědnost (...)" . Toto prohlášení vyvolalo reakci předsedy soudu a tehdejšího předsedy vlády. Zejména předseda vlády během parlamentního zasedání prohlásil, že vláda by měla zajistit, aby "ti, kteří by pravděpodobně museli nastoupit do vězení, nehráli basketbal". Stěžovatelova odvolání a ústavní stížnosti byly zamítnuty.

Předseda příslušného soudu, vyjadřující názor svých kolegů, vnímal sporný výrok jako hrozbu vyvození odpovědnosti soudců. Ministr i předseda vlády, dva nejvyšší představitelé výkonné moci státu, byli vzhledem ke svým funkcím povinni respektovat zásadu presumpce nevin. Uchylování se k takovým imperativním a neopatrným vyjádřením ze strany ministra odpovědného za organizaci a řádné fungování soudnictví mohlo ovlivnit veřejné mínění o vině stěžovatele a vyvolat dojem, že je nejvyšší čas, aby jej dotčené vnitrostátní soudy jednou provždy odsoudily. Ministr měl proto dbát zejména na to, aby neřekl nic, co by mohlo vyvolat dojem, že chce ovlivnit soudní řízení. I když byly napadené výroky pronесeny poté, co soud prvního stupně uznal stěžovatele vinným, bylo zřejmé, že zásada presumpce nevin nadále platí. Žalobce napadl rozsudek z řady důvodů, včetně závažného porušení pravidel trestního řízení. Pokud by bylo jeho odvolání vyhověno a věc vrácena k novému projednání, trestní řízení by bylo téměř jistě promlčeno, a tudíž zastaveno. Ačkoli ministr nepodnikl žádné kroky k zahájení řízení proti soudcům, nepřísluší Soudu spekulovat o tom, co by udělal, kdyby byla věc vrácena k novému projednání.

Dle ESLP kumulativní účinek neuvážených slov ministra na jedné straně, zejména s ohledem na potenciální hrozbu, kterou vnímali vnitrostátní soudci, a načasování, a prohlášení předsedy vlády na straně druhé byl takový, že předjímal rozhodovací proces odvolacího soudu. Jejich výroky mohly vést veřejnost k přesvědčení, že žalovaný je vinen ještě předtím, než byla jeho vina definitivně prokázána v souladu se zákonem. Vnitrostátní soudy všech stupňů se zabývaly stížnostmi stěžovatele na dopad sporných výroků na probíhající trestní řízení. Ústavní soud se opíral i o judikaturu Soudu týkající se presumpce nevin podle čl. 6 odst. 2. Vnitrostátní soudy však stěžovatelova tvrzení zkoumaly prizmatem možného pochybení v rozhodovacím procesu, tj. zda rozhodnutí postrádala věcný soulad, což je jiná věc. V tomto ohledu se ESLP domnívá, že přístup slovinských soudů odhaluje koncepční nedostatek podobný tomu, který byl zjištěn u chorvatských soudů ve věci Peša proti Chorvatsku. Soud v tomto ohledu opakuje, že tvrzení o porušení konkrétních záruk spravedlivého procesu vyplývajících z článku 6 musí být vnitrostátními soudy řádně a důkladně přezkoumána, neboť presumpce nevin je především procesní zárukou a jedním z prvků spravedlivého procesu.

Kompletní rozsudek je k dispozici v angličtině zde:
<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-226432>

Odbor mezinárodních vztahů ČAK